

TED ÜNİVERSİTESİ

1.TOPLUMSAL KLİNİK PSİKOLOJİ SEMPOZYUMU

**26-27 EKİM 2024
ANKARA**

BİLDİRİ KİTABI

1.TOPLUMSAL KLİNİK PSİKOLOJİ SEMPOZYUMU

26-27 EKİM 2024 / ANKARA

BİLDİRİ KİTABI

e-ISBN: 978-605-80942-6-0

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları TED Üniversitesi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tümü ya da bölümü/bölemleri TED Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan elektronik, optik, mekanik ya da diğer yollarla basılamaz, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Bildiri Kitabındaki yazıların yasal ve bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.

Copyright by TED University. All rights reserved. No part of this book may be printed, reproduced, or distributed by any electronic, optical, mechanical, or other means without the written permission of TED University.

Adres:

TED Üniversitesi, Ziya Gökalp Caddesi No: 47 - 48 06420, Kolej, Çankaya / ANKARA

toplumsalklinik2024.tedu.edu.tr

Merhaba,

Sizleri, TED Üniversitesi Psikoloji Bölümü, TED Üniversitesi Psikososyal Destek Ekibi TEDÜ COPeS ve TEDÜ Klinik Psikoloji Doktora Programı ortaklığında, 26-27 Ekim tarihlerinde Üniversitemiz ev sahipliğinde düzenleyeceğimiz 1. TOPLUMSAL KLİNİK PSİKOLOJİ SEMPOZYUMU'na davet etmekten büyük bir mutluluk duyuyoruz.

İçinde bulunduğumuz çağda, insanı çevreleyen koşulları göz önünde bulundurduğumuzda, psikolojik sağlığın yalnızca bireysel düzeyde ele alınmasının yetersiz kaldığı; bireysel sorunların toplumsal bağlamdaki kökenlerini ve etkilerini de derinlemesine kavramamız gerektiği gerçeğiyle karşılaşmaktayız. Psikoloji biliminin farklı bakış açıları ve yöntemlerini kendi özgün yaklaşımı içinde entegre ederek bu ihtiyaca yanıt veren Toplumsal Klinik Psikoloji alanı, günümüz uygulamalı psikolojisi ve araştırmaları açısından kritik bir konuma yerleşmiştir. Sosyal adaletsizlikler, yoksulluk, ayrımcılık, göç gibi toplumsal olguların bireylerin psikolojik durumu üzerindeki etkilerine odaklanan bu alan, bireylerin psikolojik sağlıklarına yönelik müdahalelerin yanı sıra, toplumdaki yapısal değişimlerin ve politikaların nasıl bir rol oynadığını da araştırmayı amaçlamaktadır.

Türkiye, çeşitli sosyoekonomik ve kültürel dinamiklere sahip geniş bir nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, göç ve yerinden edilme, ekonomik ve sosyal adaletsizlikler ve bölgeler arası farklılıklar gibi zorlukları da beraberinde getirmektedir. Sosyopolitik bağlam içinde ortaya çıkan büyük ölçekli olaylar, krizler, kolektif travmalar, insan eliyle yaratılan ya da doğa olaylarıyla tetiklenen afetler ve benzeri olgular toplum içindeki bireyleri karmaşık ve zorlayıcı bir sarmalın içine almaktadır. Bu tür dinamikler, hem toplumun hem de içindeki bireylerin ruh sağlığını derinden etkileyebilmektedir. Toplumsal Klinik Psikoloji, bu tür sorunlara yönelik çözümler üretmek, toplumun farklı kesimlerinin ruh sağlığını korumak ve iyileştirmek ve psikolojik iyi oluşu destekleyecek daha adil bir toplum oluşturmak için gerekli bilimsel bilgi ve uygulama temellerini sağlamaktadır. Ülkemizdeki ruh sağlığı çalışanları ve araştırmacılar için bu alanın tanınırlığını ve alandaki bilgi birikimini artırmak ve işbirliği olanaklarını geliştirmek büyük önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, 1. Toplumsal Klinik Psikoloji Sempozyumu'nun, klinik psikolojinin topluma katkı sağlayabileceği alan ve yöntemleri keşfetmek ve tartışmak; klinik psikologlar ve diğer ruh sağlığı profesyonellerinin bireylerle çalışırken daha geniş toplumsal olgulara ve dinamiklere ilişkin bütüncül bir bakış açısını benimsemelerini desteklemek üzere kritik bir platform sağlamasını hedefliyoruz. Ayrıca, Sempozyum ile, lisans ve lisansüstü düzeydeki öğrencilere bu dinamik ve işlevsel alanı tanıtarak onların mesleki ufuklarını genişletmeyi ve günümüz psikolojisinin toplumsal boyutlarını daha derinlemesine anlamalarına katkı sunmayı amaçlıyoruz.

Alanında uzman akademisyenler, uygulamacılar ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerini bir araya getireceğimiz bu etkinlikte sizleri aramızda görmekten büyük mutluluk duyacağız.

Sempozyum Düzenleme Kurulu adına

Doç.Dr. Ilgın Gökler Danışman

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU

Düzenleme Kurulu Başkanı

Doç. Dr. Iğın Gökler Danışman - TEDÜ Psikoloji Bölümü Başkanı, TEDÜ COPeS Direktörü

Kurul Üyeleri

Uzm. Psk. Özge Akkoç Tüzün - TEDÜ Klinik Psikoloji Doktora Öğrencisi

Uzm. Psk. Beyza Öztaylan - TEDÜ Klinik Psikoloji Doktora Öğrencisi

Uzm. Psk. Melis Çevik - TEDÜ Klinik Psikoloji Doktora Öğrencisi

Uzm. Psk. Selin Tahmazoğlu - TEDÜ Klinik Psikoloji Doktora Öğrencisi

SEMPOZYUM BİLİMSEL DEĞERLENDİRME KURULU

Prof. Dr. A. Nuray Karancı - TOBB ETÜ

Prof. Dr. Şennur Tutarel Kışlak - Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Sait Uluç - Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Ilgın Gökler Danışman - TED Üniversitesi

Doç. Dr. Emrah Keser - TED Üniversitesi

Doç. Dr. Zeynep Tüzün - Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. İbrahim Yiğit - TED Üniversitesi

1. TOPLUMSAL KLİNİK PSİKOLOJİ SEMPOZYUMU
26-27 EKİM 2024

BİLİMSEL PROGRAM

1. GÜN	26 EKİM 2024 CUMARTESİ
8.45-9.30	Kayıt
9.30-10.00	Açılış Konuşmaları: <i>Doç.Dr. Ilgın Gökler Danışman – TED Üniversitesi Psikoloji Bölümü Başkanı; TEDÜ COPS Direktörü</i> <i>Prof. Dr. İhsan Sabuncuoğlu – TED Üniversitesi Rektörü</i>
10.00-11.00	Açılış Konferansı: “Kolektif Travmalardan Kolektif Histeriye: Türkiye’de Afetlerden Çıkarılan Dersler” Doç.Dr. Ayten Zara – Dünya İnsani Dayanışma Derneği (World Human Relief) <i>Moderatör: Doç.Dr. Ilgın Gökler Danışman, TEDÜ Psikoloji Bölümü</i>
11.00-11.15	Ara
11.15-12.05	Konferans: “Psikolojik Sağlığın Sosyopolitik Boyutu: Toplumsal Duygu İklimi İyi Oluşumuzu Nasıl Etkiliyor?” Psk.Dr. Gözde Gökçe – Serbest Psikoterapist <i>Moderatör: Doç.Dr. Emrah Keser, TEDÜ Psikoloji Bölümü</i>
12.05-13.30	Öğle Arası
13.30-15.10	İkili Konferans: “Toplumsal Olana Psikanalizle Bakmak” Klin.Psk., Psikanalist Pınar Padar – İstanbul Psikanaliz Derneği “Travmanın Yarattığı Yalnızlık: Dayanışma ve Dayanıklılık İlişkisi” Prof.Dr. Gamze Özçürümez Bilgili – Başkent Üniversitesi Tıp Fak. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı <i>Moderatör: Klin.Psk.Dr. Çağay Dürü</i>
15.10-15.25	Ara
15.25-16.15	Konferans: “Toplum Temelli Müdahalelerde Sosyokültürel Sistem Yaklaşımı” Prof. Dr. Figen Karadayı – Maltepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü <i>Moderatör: Dr.Öğr.Üyesi Burcu Altın, TEDÜ Psikoloji Bölümü</i>
16.30-17.45	Bildiri Oturumları I: “Toplumsal Klinik Psikoloji Alanında Güncel Çalışmalar” <i>Moderatörler: Uzm.Psk.Özge Akkoç Tüzün, Uzm.Psk.Melis Çevik</i>

1. TOPLUMSAL KLİNİK PSİKOLOJİ SEMPOZYUMU
26-27 EKİM 2024
BİLİMSEL PROGRAM

2. GÜN	27 EKİM 2024 PAZAR
9.30-10.50	Konferans (Webinar) Psikiyatr. Dr. Samah Jabr – <i>Filistin Sağlık Bakanlığı Ruh Sağlığı Birimi Başkanı, George Washington Üniversitesi</i> <i>Moderatör: Prof.Dr. Nur Serap Özer, TEDÜ Psikoloji Bölümü</i>
10.50-11.00	Ara
11.00-12.55	Panel (Webinar): “Çatışma ve İşgal Altında "Klinik" Psikoloji Ne Kadar Mümkün?: Filistin ve Irak Örnekleri” Toplum Ruh Sağ. Uzm., Psikoterapist Randa Barghouth – <i>Filistin Sınır Tanımayan Doktorlar / Doctors Without Borders (MSF)</i> Klin.Psk. Öznur Acicbe Kara – <i>Sınır Tanımayan Doktorlar / Doctors Without Borders (MSF)</i> Klin.Psk. Nazlı Sinem Koytak – <i>Travma ve Afet Ruh Sağlığı Çalışmaları Derneği (TARDE)</i> <i>Moderatör: Prof.Dr. Nur Serap Özer, TEDÜ Psikoloji Bölümü</i>
12.55-14.00	Öğle Arası
14.00-15.45	Belgesel Gösterimi ve Panel: "Güneşe Uzanan Eller": Kolektif İyileşme Olmadan Bireysel İyileşme Mümkün mü? Prof. Dr. Özden Bademci – <i>Maltepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü, Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar İçin Uygulama ve Araştırma Merkezi Kurucu Müdürü</i> Prof. Dr. Figen Karadayı – <i>Maltepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü, Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar İçin Uygulama ve Araştırma Merkezi Kurucu Yardımcı Müdürü</i> İbrahim Eren – <i>“Güneşe Uzanan Eller” Belgesel Filmi Yönetmeni</i> <i>Moderatör: Prof.Dr. Şennur Tutarel Kışlak</i>
15.45-16.00	Ara
16.00- 16.45	Konferans: “Toplum Ruh Sağlığı Bakış açısının Klinik Psikoloji Eğitime Entegrasyonu” Doç.Dr. İlgin Gökler Danışman – <i>TED Üniversitesi Psikoloji Bölümü; TEDU COPeS</i> <i>Moderatör: Klin.Psk.Dr. Gözde Gökçe</i>
17.00 -18.00	Bildiri Oturumları II: “Toplumsal Klinik Psikoloji Alanında Güncel Çalışmalar” <i>Moderatörler: Uzm.Psk. Beyza Nur Öztaylan, Uzm.Psk. Selin Tahmazoğlu</i>

SEMPOZYUM BİLDİRİ PROGRAMI

1. Toplumsal Klinik Psikoloji Sempozyumu Bildiri Programı

26 Ekim 2024, Cumartesi

Saat	Bildiri adı	Sunacak yazar
16.30-17.45	Duygu değerlendirmesinde kültürel farklılıklar: Toplumsal yasın ideal duygulanım çerçevesinde incelenmesi	Gözde Akkaya
	Uzamış yas bozukluğuna yönelik çevrimiçi bir müdahale programının geliştirilmesi ve etkililiğinin randomize kontrollü bir çalışma ile incelenmesi	Beyza Türkistan
	İntihar düşünceleri ve olasılığının incelenmesi: İntiharın kişilerarası psikolojik teorisi ile bağlanma teorisinin entegrasyonu üzerine çeşitli yollar	İrem Beril Karaçalık Efe
	6 Şubat Kahramanmaraş Depremleri'nden sonra konteyner kentte yapılan psikososyal destek hizmetleri: Malatya Hayat İyi Yaşam Merkezi Örneği	Damla Tufan
	Ruh Sağlığını Koruyucu bir Faktör Olarak Mahalle Algısı 50 Yaş ve Üzeri Bireyler Üzerine Bir Çalışma	Pakize Altundal
	Türkiye'deki psikoloji araştırmalarında ikili cinsiyet probleminin tartışılması	Sıla Demirci

SEMPOZYUM BİLDİRİ PROGRAMI

1. Toplumsal Klinik Psikoloji Sempozyumu Bildiri Programı		
27 Ekim 2024, Pazar		
Saat	Bildiri adı	Sunacak yazar
17.00-18.00	Tarihsel travmanın kuşaklararası aktarımı- Mekanizmaları, risk ve koruyucu faktörleri Sistematik bir derleme	Ezgi Yıldız
	Çocuklukta yaşanan politik şiddetin Bronfenbrenner'in sosyal ekolojik kuramına göre incelenmesi	Melis Çevik
	Gençler arasında çevrimiçi riskli aktiviteler, depresif semptomlar ve güvensiz bağlanma stili arasındaki ilişkinin stres oluşturma hipotezi temelinde incelenmesi	Ecem Erten
	LGBTİ+ bireylerde içselleştirilmiş homofobi, depresif semptomlar ve benlik saygısı arasındaki ilişkide algılanan sosyal desteğin aracı rolü	Bengi Balcılar
	6 Şubat Depremelerini Sosyal Medya Aracılığıyla Gözlemleyen Genç Erişkinlerde Risk Faktörlerinin ve Koruyucu Faktörlerin İncelenmesi	Zehra Sena Giray

BİLDİRİ ÖZETLERİ

İÇİNDEKİLER

1. *Duygu Değerlendirmesinde Kültürel Farklılıklar: Toplumsal Yasın İdeal Duygulanım Çerçevesinde İncelenmesi..... 12*
2. *Uzamış Yas Bozukluğuna Yönelik Çevrimiçi Bir Müdahale Programının Geliştirilmesi ve Etkililiğinin Randomize Kontrollü Bir Çalışma ile İncelenmesi 13*
3. *İntihar Düşünceleri ve Olasılığının İncelenmesi: İntiharın Kişilerarası Psikolojik Teorisi ile Bağlanma Teorisinin Entegrasyonu Üzerine Çeşitli Yollar 14*
4. *6 Şubat Kahramanmaraş Depremleri'nden Sonra Konteyner Kentte Yapılan Psikososyal Destek Hizmetleri: Malatya Hayat İyi Yaşam Merkezi Örneği 15*
5. *Gençler Arasında Çevrimiçi Riskli Aktiviteler, Depresif Semptomlar Ve Güvensiz Bağlanma Stili Arasındaki İlişkinin Stres Oluşturma Hipotezi Temelinde İncelenmesi..... 16*
6. *Türkiye'deki Psikoloji Araştırmalarında İkili Cinsiyet Probleminin Tartışılması* 17*
7. *Çocuklukta Yaşanan Politik Şiddetin Bronfenbrenner'in Sosyal Ekolojik Kuramına Göre İncelenmesi..... 18*
8. *Lgbti+ Bireylerde İçselleştirilmiş Homofobi, Depresif Semptomlar Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkide Algılanan Sosyal Desteğin Aracı Rolü 19*
9. *Ruh Sağlığını Koruyucu bir Faktör Olarak Mahalle Algısı: 50 Yaş ve Üzeri Bireyler Üzerine Bir Çalışma..... 20*
10. *Tarihsel Travmanın Kuşaklararası Aktarımı- Mekanizmaları, Risk Ve Koruyucu Faktörleri Sistemik Bir Derleme..... 21*
11. *6 Şubat Depremlerini Sosyal Medya Aracılığıyla Gözlemleyen Genç Erişkinlerde Risk Faktörlerinin ve Koruyucu Faktörlerin İncelenmesi 22*

* Bu bildiri sempozyum programında yer almakla birlikte sunulmamıştır. /This abstract was included in the program but was not presented.

Duygu Değerlendirmesinde Kültürel Farklılıklar: Toplumsal Yasın İdeal Duygulanım Çerçevesinde İncelenmesi

Arş. Gör. Gözde Akkaya¹, Doç. Dr. Sevginar Vatan¹,
¹ Hacettepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

Savaşlar, doğal afetler veya salgın hastalıklar gibi kitlesel kayıplarda yas, toplumsal olarak yaşanmakta ve kolektif yas olarak kavramsallaştırılmaktadır (Eisenbruch, 1984). Kolektif yas sürecinde umutsuzluk, korku ve keder duyguları görülebilmektedir. Bu bağlamda kültüre özgü değerler, normlar ve inançlar; duygusal deneyimi belirlemede (Tsai ve ark., 2006), arzulanen duygusal durumlar üzerinde rol oynamakta (Rozin, 2003), yas tutma sürecini şekillendirmekte (Kaptanoğlu, 2009), kaybın ifade edilme, algılanma ve yorumlanma biçimini etkilemektedir (Stelzer ve ark., 2020). Örneğin, bireyci toplumlarda diğerlerinin ihtiyaçlarındansa bireyin kendi ihtiyacını öncelemesi kültürel bir faktör olarak ele alınırken; toplulukçu kültürlerde bireysel tercihlerin diğerlerinin tutum ve davranışlarıyla uyumlu olması vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda kültürel faktörlerin uygulamalar (örn., ritüeller, adetler), kurumlar (örn., dini) ve eserler (örn., medya) aracılığıyla sosyal olarak aktararak bireylerin ideal olarak nasıl hissetmek istediklerini belirlemede önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Mevcut derleme çalışmasının temel amacı toplumsal kayıp ve yas sürecinde ideal duygulanımı ele almaktır. Bu doğrultuda kolektif yasin duygusal dinamikleri ve terapötik boyutları Duygulanımsal Geçerlilik Kuramı (Affect Valuation Theory) çerçevesinde incelenmiştir.

Duygulanımsal Geçerlilik Kuramı'na göre (Tsai ve ark., 2007), (a) bireylerin ideal olarak hissetmek istedikleri duygulanım durumları olarak ele alınan “ideal duygulanım” ile bireylerin gerçekte hissettiği duygulanım durumunu ifade eden “gerçek duygulanım” birbirinden farklıdır, (b) kültüre özgü etmenler, gerçek duygulanıma kıyasla ideal duygulanım üzerinde daha fazla belirleyici etkiye sahipken; mizaçla ilişkili etmenler gerçek duygulanımı şekillendirir, (c) gerçek ve ideal duygulanım arasındaki farklar bireylerin davranışlarını etkiler. Yapılan çalışmalar ideal duygulanımın; bellek (Napa Scollon ve ark., 2009), duygu düzenleme (Zhou ve ark., 2023) gibi faktörlerle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Siyasal ve toplumsal travmaların Türkiye’de sıklıkla yaşandığı düşünüldüğünde (Kaptanoğlu, 2009; Zara, 2018); kolektif yasin tutulabilmesinde toplumsal ve kültürel ritüeller, yasin toplumsal organizasyonu ve bu ritüellerin bireylerin ideal duygulanıma ulaşmalarındaki işlevi göz önünde bulundurularak planlanacak klinik ve ampirik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: ideal duygulanım, toplumsal yas, kolektif yas, kültür

Uzamış Yas Bozukluğuna Yönelik Çevrimiçi Bir Müdahale Programının Geliştirilmesi ve Etkililiğinin Randomize Kontrollü Bir Çalışma ile İncelenmesi

Beyza Türkistan¹, Doç. Dr. Ilgın Gökler Danışman¹, Doç. Dr. Emrah Keser¹

¹ TED Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

Amaç: Bu çalışmanın amacı, kayıp yaşamış genç yetişkinlere yönelik çevrimiçi bir yas müdahale programının geliştirilmesi ve etkililiğinin değerlendirilmesidir.

Yöntem: Uygun örnekleme yöntemi ile 18-25 yaş aralığında toplam 46 birey çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcılar, seçkisiz olarak deney grubu (N=23) ve kontrol grubu (N=23) olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Ön test aşamasında her iki grup Beck Depresyon Envanteri (BDE), Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİÖÖ), Travma Sonrası Stres Bozukluğu Kontrol Listesi Ölçeği (TSSBKÖ-5), Yas ve Anlamı Yeniden Yapılandırma Envanteri (YAYE) ve Uzamış Yas Ölçeği (UYB-13) ölçeklerini doldurmuştur. Deney grubu iki hafta boyunca 7 oturumluk bir müdahale programına katılırken, kontrol grubuna herhangi bir şey uygulanmamıştır. İki hafta sonra, ön testte kullanılan ölçüm araçları her iki gruba da tekrar, son test olarak uygulanmıştır.

Bulgular: Sonuçlara bakıldığında deney, kontrol ve çalışmayı bırakanların oluşturduğu grupların arasında ön test skorlarında anlamlı bir fark olmadığını görülmüştür. Karışık Desen MANOVA analizleri, katılımcıların ön testten son testteki skor değişimlerinin, zaman, grup ve ikisinin etkileşimi düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ortaya koymuştur. Kontrol grubunda, ön testten son teste geçen sürede ölçülen değişkenlerde istatistiksel olarak anlamlı bir değişim gözlenmemiştir. Buna karşın, deney grubunda travma sonrası stres ve depresyon skorlarında anlamlı düşüşler gözlemlenmiştir. Ayrıca, anlamı yeniden yapılandırma düzeylerinde de istatistiksel olarak anlamlı bir artış saptanmıştır. Ancak, uzamış yas semptomlarında herhangi bir değişim gözlemlenmemiş ve iyi oluş skorlarında da minimal bir artış görülmüştür.

Tartışma: Geliştirilen müdahale programının, yas tutan ve bu konuda desteğe ihtiyaç duyan kişiler için ulaşılabilir ve destekleyici bir müdahale programı olduğu ve gelecekteki araştırmalarda daha da geliştirilebileceği sonucuna varılmıştır. Müdahalenin kayıp odaklı ve yüzleştirici doğasının, programın kuramsal arka planıyla olan etkileşimi ve sonuçları tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: uzamış yas, çevrimiçi müdahale, deney-kontrol grubu, seçkisiz atama

İntihar Düşünceleri ve Olasılığının İncelenmesi: İntiharın Kişilerarası Psikolojik Teorisi ile Bağlanma Teorisinin Entegrasyonu Üzerine Çeşitli Yollar

İrem Beril Karaçalık Efe¹, Doç. Dr. Ilgın Gökler Danışman¹, Doç. Dr. İbrahim Yiğit¹
¹ TED Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

Amaç: Bu çalışmanın amacı, intihar düşüncesi ve olasılığını açıklamada, bütüncül olarak farklı ilişkisel boyutlardaki ve farklı kendilik ve başkaları modelleri ile entegrasyonda, intiharın kişilerarası kuramı (KPİK) ile entegrasyonunda, farklı modeller önermek ve onların testini sağlamaktır.

Yöntem: Önerilen modellerde, bağlanma anne, baba, romantik partner ve arkadaş odaklı kaygılı ve kaçınan bağlanma örüntülerinin, KPİK'in Algılanan Külfetlilik (AK) ve Engellenmiş Aidiyetlik (EA) kavramları üzerinden intihar olasılığını ve düşüncesini yordaması öngörülmüştür. Çalışmadaki örneklem, uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılmış, 18-25 yaş arasındaki 412 katılımcıdan oluşmuştur. Modellerdeki değişkenleri ölçmek amacıyla, katılımcılara çevrimiçi olarak, İntihar Olasılığı Ölçeği (İÖÖ), İntihar Düşüncesi Ölçeği (İDÖ), Kişilerarası İhtiyaçlar Anketi (KİA), Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-İlişki Yapıları (YİYE-İY) Anne, Baba, Romantik Partner, Arkadaş Formu'ndan oluşan ölçek toplamı uygulanmıştır. Çalışmada önerilen modellerin elde edilen veri ile uyumlu olup olmadığını test etmek adına SPSS ve R Studio kullanılmıştır.

Bulgular: Sonuçlar, önerilen modellerin doğrulandığını göstermiştir. Anne ve baba odaklı modellerde, kaçınan bağlanmanın kaygılı bağlanmaya göre, AK ve EA üzerinde ve intihar düşüncesi ve olasılığını yordamada daha büyük etkileri olduğu bulunmuştur. Arkadaş odaklı bağlanmada ise kaygılı bağlanmanın baskınlığı bulunurken, romantik partnerde hem kaygılı hem kaçınan bağlanmanın benzer etkileri olduğu ancak bütünsel olarak, kaygılı bağlanmanın daha büyük etkileri olduğu saptanmıştır.

Tartışma: Bulgular, bağlanma kuramı ve intiharın kişilerarası kuramını, intihar değişkenleriyle ilişkide odağa alan ilgili alan yazın çerçevesinde teorik ve klinik anlamda tartışılmıştır. Ek olarak, çalışmanın zayıflıkları tartışılarak, gelecek çalışmalara; yaş, etnik çeşitlilik gibi farklı demografilerde tekrar sınanması, kuşak aşkın aktarımının incelenmesi ve boylamsal çalışmalarla incelenmesi gibi öneriler verilmiş ve bulguların olası klinik çıkarımları tartışılmıştır. Bu bulgular, farklı ilişki yapılarındaki güvensiz bağlanmanın, bireyin kendisini bir külfet olarak ve aidiyetsiz olarak algılaması ile olan ilişki ile intihar düşüncesi ve olasılığını açıklamadaki önemli rolünün farklı etkilerini göstermekte ve intihar alan yazınına ampirik destek sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: intiharın kişilerarası kuramı, bağlanma kuramı, ilişki yapıları, intihar

6 Şubat Kahramanmaraş Depremleri'nden Sonra Konteyner Kentte Yapılan Psikososyal
Destek Hizmetleri: Malatya Hayat İyi Yaşam Merkezi Örneği

Damla Tufan¹

¹Hacettepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

Amaç: Hayat Holding ve Hacettepe Üniversitesi iş birliği ile Malatya Valiliği ve AFAD'ın destekleri ile başlatılan “Hayat İyi Yaşam Merkezi”(HİYM) projesi kapsamında Malatya Samanköy konteyner kentte yaşayan bireylere sağlanan psikolojik ve sosyal destek hizmetlerinde gönüllü/görevli olarak yapılan çalışmaları, gözlemleri ve önerileri aktarmaktır.

Yöntem: HİYM bünyesinde; anne/bebek odası, sosyal destek odası; sanatla gelişim odası; 65 yaş üstü bakım odası; çocuk gelişim odası; ergoterapi odası; kütüphane, bilgisayar odası birimleri bulundurmakta ve başvuran bireylere çeşitli hizmetler vermektedir. Araştırmacı ise 20.11.2023-02.12.2023 ve sekiz ay sonra 08.09.2024- 15.09.2024 tarihleri arasında bölgedeki konteyner kentte kalarak psikososyal destek hizmetleri kapsamında HİYM'ne gelen yetişkinlerle bireysel görüşmeler yapmış ve grup çalışmaları düzenlemiştir. Bulgular: bireysel görüşmelerde; travma sonrası stres belirtileri, uykusuzluk, panik bozukluk belirtileri, obsesif kompulsif belirtiler, depresif belirtiler, intihar düşünceleri, aile içi iletişim sorunları, erken yaşta ebeveyn olma deneyimi, aile içinde algılanan dışlanma ve kötü muameleye maruz kalma, tükenmişlik belirtileri, gelin-kayınvalide sorunları, annelerin çocuklarının bakımında zorlanması, çocuktan ayrılamama, çocuklarda da anneye yapışma, tek başına uyumayı red, aşırı hareketlilik; 65 yaş üstü bireylerde hayatın anlamını sorgulama, algılanan yalnızlık, depresif belirtiler, demans belirtileri ve kronik hastalıkların takibinde zorluklar gözlenmiştir.

Tartışma: Bireylerde özgül bir psikolojik problemten ziyade, karmaşık ve iç içe geçmiş sorunların biriken stres faktörleri ile daha da kronik hale geldiği ve bireylerin deprem yaşantısından önce de dezavantajlı (yoksulluk-aile içi şiddet-işsizlik) grupta oldukları, hala bazı temel ihtiyaçların giderilmesi konusundaki eksiklikler nedeniyle şu anki yaşama uyum sağlamada zorlanmalar olduğu gözlemlendi. HİYM'i faaliyetlerine çoğunlukla çocuk ve kadınların katıldığı, merkezin toplumla yeniden bağ kurma ve yalıtılmışlığı azaltmada koruyucu özellik taşıdığı, bölgede yaşayan insanlara HİYM faaliyetlerinin daha çok tanıtılması gerektiği, afet sahasındaki hizmetlerde bireylerin ihtiyaç duyduğu kaynaklara erişmesinin, alanda çalışan meslek elemanlarının ve kurumlar arası işbirliğinin artırılmasıyla, bütüncül bir yaklaşımla ele alındığında daha etkin ve sürdürülebilir nitelikte olacağı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: afet, travma, stres, psikososyal destek

Gençler Arasında Çevrimiçi Riskli Aktiviteler, Depresif Semptomlar Ve Güvensiz Bağlanma Stili Arasındaki İlişkinin Stres Oluşturma Hipotezi Temelinde İncelenmesi

Ecem Erten¹, Doç.Dr. Emrah Keser¹

¹ TED Üniversitesi, Gelişim Odaklı Klinik Çocuk ve Ergen Psikolojisi

Amaç: Bu çalışma, genç yetişkinler arasında yaygın olan altı riskli çevrimiçi aktivitenin (siber zorbalığa maruz kalma, aşırı internet kullanımı, zararlı içeriğe maruz kalma, kişisel verilerin kötüye kullanımı, yabancılarla iletişim ve cinsel içerikli mesajlaşma) yaygınlığını ve depresif semptomlarla olan ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Ayrıca, kaygılı ve kaçınan bağlanma stilini kontrol ederek, depresif semptomların riskli çevrimiçi aktiviteler üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Stres oluşturma hipotezine göre, depresif semptomları olan bireylerin, olumsuz baş etme stratejileri ve kişilerarası ilişki tutumları nedeniyle daha fazla riskli çevrimiçi aktiviteye katılabilecekleri öne sürülmüştür.

Yöntem: Araştırmaya 18-26 yaş arası 378 genç yetişkin katılmış ve Beck Depresyon Envanteri (BDÖ), Riskli Çevrimiçi Aktiviteler Anketi ve Yakın İlişkiler Deneyimleri (ECR-R) kullanılarak veri toplanmıştır. Bu aktivitelerin yaygınlığı, betimleyici istatistikler kullanılarak belirlenmiştir. Veri analizi için doğrusal hiyerarşik regresyon yöntemi kullanılarak, depresif belirtiler ve bağlanma stillerinin riskli çevrimiçi aktiviteler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Depresif semptomların riskli çevrimiçi aktiviteleri ne ölçüde yordadığı ve kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline bu ilişkide ne kadar etkili olduğu kontrol edilmiştir.

Bulgular: Sonuçlar, aşırı internet kullanımının (%94,4) en yaygın riskli çevrimiçi aktivite olduğunu, bunu sırasıyla zararlı içeriğe maruz kalma (%79,6), yabancılarla iletişim (%66,4), cinsel içerikli mesajlaşma (%30,4), siber zorbalık (%28,9) ve kişisel verilerin kötüye kullanımı (%24,9) izlediğini göstermiştir.

Doğrusal hiyerarşik regresyon analizine göre, kaygılı ve kaçınan bağlanma stilini kontrol ettikten sonra depresif semptomlar, aşırı internet kullanımı, zararlı içeriğe maruz kalma, siber zorbalık, kişisel verilerin kötüye kullanımı ve yabancılarla çevrimiçi tanışma gibi riskli çevrimiçi aktiviteleri anlamlı şekilde yordayabilmektedir. Ek olarak, kaygılı bağlanma stili, aşırı internet kullanımı ve yabancılarla çevrimiçi iletişim gibi aktiviteleri açıklayıcı bir faktör olarak öne çıkmıştır.

Tartışma: Bu bulgular, depresyonun genç yetişkinlerde riskli çevrimiçi aktivitelere katılım olasılığını artırabileceğini ve stres oluşturma hipotezinin çevrimiçi bağlamda uygulanabilir olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: riskli çevrimiçi aktivite, depresif semptom, kaygılı bağlanma, kaçınan bağlanma

Türkiye’deki Psikoloji Araştırmalarında İkili Cinsiyet Probleminin Tartışılması*

Sıla Demirci¹ , Ecem Toraman ¹

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

Giriş: Cinsiyet kavramı yıllardır kadın ve erkek olmak üzere ikili bir sistem üzerinden değerlendirilse de son yıllarda cinsiyet kimliklerinin çok boyutlu ve karmaşık doğası daha iyi anlaşılmaya başlanmıştır. Geleneksel ikili cinsiyet sisteminin bilimsel araştırmalarda bir standart olarak kabul edildiği görülmektedir. Bu kapsamda psikoloji araştırmaları yürütülürken demografik bilgi formunda cinsiyet kimliği sorularının nasıl sorulduğu araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği açısından kritiktir. Depresyon, psikoloji alan yazınında en çok araştırılan konulardan biri olmakla beraber cinsiyet farklılıkları açısından önemli bulgular sunmaktadır. Bu nedenle araştırmanın amacına uygun olarak Türkiye’de gerçekleştirilen psikoloji çalışmalarının cinsiyet kimliklerini ele alış biçimlerini resmedebilmesi amacıyla uygun bir değişken olarak görülmüştür.

Yöntem: Bu çalışmada YÖKTEZ veri tabanı üzerinden 2021-2024 yılları arasında “depresyon” anahtar kelimesi kullanılarak yapılan taramada 304 yüksek lisans tezine ulaşılmıştır. Dahil edilme kriterlerine uygun olarak incelemeye alınan 171 tez analiz edilmiştir.

Bulgular: Bu tezlerin demografik bilgi formlarında cinsiyet kimliği ifadesinin nasıl ele alındığı incelendiğinde 130 tezde (%76.0) kadın ve erkek olmak üzere ikili cinsiyet sistemi üzerinden sorulduğu görülmüştür. 29 tezde (%17) “kadın, erkek ve diğer” olmak üzere üç kategori üzerinden sorulmuş ve bu tezlerin tamamında (%100) cinsiyet farklılıklarının kadın ve erkek olmak üzere iki kategori üzerinden analiz edildiği görülmüştür. Ayrıca “kadın, erkek ve belirtmek istemiyorum” seçeneklerini içeren 4 adet (%2.3); cinsiyet kimliğini açık uçlu soran ise 8 adet (%4.7) teze rastlanmıştır. Yine bu tezlerin tamamında cinsiyet farklılıklarının ikili cinsiyet sistemi üzerinden değerlendirildiği görülmüştür. İkili cinsiyet sisteminin dışında seçenek sunulan 29 tezin 7’sinde (%24.1) “diğer” seçeneği için bir “belirtiniz” alanı yer almıştır. Söz konusu çalışmada incelenen tezlerin yıllara göre dağılımı, örneklem tipi ve bulgularında yer alan cinsiyetler arası farklılıklara ilişkin betimsel analizler yapılmıştır.

Tartışma: Bulgular güncel ulusal alan yazının çeşitli cinsiyet kimliği deneyimlerini yansıtmadığını göstermesi açısından kritik bulunmuştur. Bu bağlamda çalışmalarda bu sınırlılığın sebepleri, sınırlılığın neden önem arz ettiği ve nasıl ortadan kaldırılabileceğine yönelik çözüm önerilerinin tartışılmasının önemli olduğu düşünülmüştür

Anahtar Kelimeler: cinsiyet kimliği, psikoloji, YÖKTEZ

* Bu bildiri sempozyum programında yer almakla birlikte sunulmamıştır. /This abstract was included in the program but was not presented.

Çocuklukta Yaşanan Politik Şiddetin Bronfenbrenner'in Sosyal Ekolojik Kuramına Göre İncelenmesi

Melis Çevik¹, Doç. Dr. Ilgın Gökler Danışman¹,
¹TED Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

Dünya genelinde ve ülkemizde çocuklar sıkça politik şiddetin etkisine maruz kalmaktadır. İnsan Hakları Derneği'nin 2021'de yayınladığı rapora göre son on yılda Türkiye'de 228 çocuk, silahlı çatışmalar ve patlamalarda hayatını kaybetmiştir. Şiddet nedeniyle ailelerinden ayrılmak ya da ebeveynlerini kaybetmek zorunda kalan çocuklar, yoksul ve tehlikeli koşullarda büyümekte, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimleri kısıtlanmakta ve güvenlik kaygısıyla yaşamaktadırlar. Göç eden çocuklar ise yoksulluk, ayrımcılık ve dışlanma ile karşı karşıya kalabilirler. Politik şiddetin, çocuklar üzerinde ciddi fiziksel, psikolojik ve sosyal hasarlara yol açtığı bilinmektedir. Çalışmada bu hasar, mevcut literatürden yararlanılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Mevcut çalışmada, çocukluk döneminde maruz kalınan politik şiddet deneyimleri Bronfenbrenner'in sosyal ekolojik yaklaşımı çerçevesinde, farklı sistem düzeylerine olan etkisi ve bu sistemlerin etkileşimi göz önüne alınarak anlaşılmaya çalışılacaktır. Bronfenbrenner'in yaklaşımı, çocuğun içinde yaşadığı çevreyi ve bu çevreyle etkileşimlerini ele alır. Çevre, çocuğa yakınlıklarına göre mikrosistem, mezosistem, ekzosistem ve makrosistem olarak sınıflandırılır. Mikrosistem, ailenin, okulun ve arkadaşların yer aldığı, çocuğun doğrudan etkileşimde bulunduğu alanlardır. Mezosistem, bu mikrosistemler arasındaki etkileşimlerden oluşur. Ekzosistem, çocuğa dolaylı yoldan etki eden devlet politikaları, medya gibi unsurları kapsar. Makrosistem ise kültürel değerler, gelenekler ve toplumsal normlar gibi geniş çaplı etkileri ifade eder. Şiddet, çocukları sosyal ekolojilerinin tüm seviyelerinde doğrudan etkileyebilir; aynı zamanda, belirli bir sistem düzeyindeki (mikrosistem, mezosistem, ekzosistem veya makrosistem) politik şiddet, diğer seviyelerle karmaşık bir şekilde etkileşime girerek, başka bir düzeydeki şiddeti artırabilir veya azaltabilir ve bu yolla çocukları dolaylı olarak etkileyebilir. Aynı zamanda klinisyenlerin politik şiddete ve sonuçlarına müdahale yolları da sosyal ekolojik bakış açısından incelenebilir, klinisyenin sorumlulukları sosyal ekolojik bakış açısının katkısıyla tartışılabilir.

Politik şiddetin çocuklar üzerindeki etkisinin farklı sosyal ekolojik düzeylerde nasıl incelenebileceğini ve klinisyenlerin politik şiddete maruz kalmış çocuklarla çalışırken sosyal ekolojik kuramdan nasıl yararlanabileceğini mevcut literatüre dayanarak açıklamak bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: politik şiddet, toplumsal şiddet, sosyal ekoloji, ekolojik sistemler

Lgbti+ Bireylerde İçselleştirilmiş Homofobi, Depresif Semptomlar Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkide Algılanan Sosyal Desteğin Aracı Rolü

Bengi Balcılar¹

¹İzmir Ekonomi Üniversitesi, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

Amaç: Bu çalışma, LGBTİ+ bireylerde içselleştirilmiş homofobi, benlik saygısı ve depresif belirtiler arasındaki ilişkide algılanan sosyal desteğin aracı rolünü incelemektedir. Heteroseksist ve homofobik tutumların toplumda oldukça yaygın olması, LGBTİ+'ların varoluş biçimleri konusunda kendilerini yanlış hissetmelerine neden olabilmekte ve bu olgu içselleştirilmiş homofobi olarak kavramsallaştırılmaktadır. Literatürde içselleştirilmiş homofobi, depresyon, benlik saygısı ve algılanan sosyal destek arasında anlamlı ilişkiler olduğu gösterilmiştir. Sosyal destek ve dayanışmanın gerek LGBTİ+ topluluğunun ruh sağlığı üzerinde, gerekse tanınma ve eşitlik mücadelesinde önemli bir yeri olduğu da düşünülmektedir. Dolayısıyla içselleştirilmiş homofobi, benlik saygısı ve depresyon arasındaki ilişkide algılanan sosyal desteğin anlamlı bir aracı rolü olabileceği öne sürülmüştür.

Yöntem: Bu çalışmaya 179 LGBTİ+ birey dahil edilmiştir. Katılımcılara çevrimiçi ortamda İçselleştirilmiş Homofobi Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeği uygulanmıştır. Katılımcılara LGBTİ+ dernek ve oluşumlarına ait sosyal media hesapları üzerinden ulaşılmıştır.

Bulgular: Korelasyon analizi, bu dört değişkenin de birbiriyle anlamlı bir ilişkiye sahip olduğuna işaret etmiştir. Ayrıca çoklu regresyon aracı değişken analizi, algılanan sosyal desteğin içselleştirilmiş homofobi ile depresyon arasındaki ilişkide ve içselleştirilmiş homofobi ile benlik saygısı arasındaki ilişkide anlamlı düzeyde bir aracı rolü olduğunu ortaya koymuştur. Son olarak, hiyerarşik regresyon analizi, psikiyatrik tanı, benlik saygısı ve algılanan sosyal desteğin depresyondaki varyasyonları önemli .l.üde yordadığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde, psikiyatrik tanı, içselleştirilmiş homofobi ve depresyon, benlik saygısındaki varyasyonları önemli ölçüde yordamıştır.

Tartışma: Bu araştırmada görece genç (18-40 yaş arası) ve küçük bir örneklemle çalışılmış olup, farklı cinsiyet kimliği (cisgender, transgender) ve cinsel yönelim (gay, lezbiyen, biseksüel) alt gruplarına düşen katılımcı sayısı azdır. Ayrıca, halihazırda dernek ve topluluklarla temasta olan LGBTİ+ bireylere ulaşılmıştır. Ek olarak, psikiyatrik tanı almış bireyler dışlanmamış olup, bu durum bir karıştırıcı etki yaratmış olabilir. Dolayısıyla çalışmanın daha büyük ve çeşitli arkaplanlardan gelen katılımcıların yer aldığı ve karıştırıcı etkilerin daha iyi kontrol edildiği örneklemlemlerle tekrarlanması, daha genellenebilir bulgular elde edilmesine yardımcı olabilir.

Anahtar Kelimeler: içselleştirilmiş homofobi, benlik saygısı, depresyon, algılanan sosyal destek, lgbti+

Ruh Sağlığını Koruyucu bir Faktör Olarak Mahalle Algısı: 50 Yaş ve Üzeri Bireyler Üzerine Bir Çalışma

Fulya Özcanlı¹, Pakize Altundal¹, Barış Sevi¹

¹MEF Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

Amaç: Sağlığın sosyo-ekolojik modeline göre, bireyin sağlığı birçok faktörden etkilenir; bunlar bireysel davranışlardan toplumsal politikalara kadar uzanır. Mahalle, hem fiziksel özellikleri (ör. ışıklandırma, trafik) hem de sosyal dinamikleri (ör. komşularla etkileşimler) aracılığıyla bireyin sağlığını etkiler. Araştırmalar, sosyal uyum gibi olumlu mahalle ortamlarının depresyon ve anksiyete gibi ruh sağlığı sorunlarına karşı koruyucu olabileceğini göstermektedir. Mahalledeki sosyal uyumun varlığının yanı sıra, bireylerin bu uyumu nasıl algıladığı da önemlidir. Türkiye giderek yaşlanan bir nüfusa sahip olduğu için bu çalışmada özellikle 50 yaş ve üzeri bireylerde mahalle algısının ruh sağlığının ruh sağlığı ile ilişkisi incelenmiştir.

Yöntem: Bu çalışmada 50 yaş ve üzeri bireylerden yüz-yüze anket yöntemi ile veri toplanmıştır. Örneklem İstanbul temsili 651 katılımcıdan oluşmaktadır (Ort. Yaş = 58.62, SS Yaş = 6.89; %50.2 Kadın). Katılımcıların mahallerini ne kadar sosyal olarak uyumlu buldukları Mahalle Algısı Ölçeği ile ölçülmüştür. Katılımcıların ruh sağlığı için Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği Kısa Formu kullanılmış ve ruh sağlığının üç göstergesine de bakılmıştır. Katılımcılar ayrıca gelirlerini, öznel sosyal ekonomik düzeylerini, genel sağlık durumlarını ve demografik bilgilerine dair sorular da sorulmuştur.

Bulgular: Korelasyon analizi sonuçları mahallenin algılanan sosyal uyumunun, üç ruh sağlığı göstergesi olan depresyon, anksiyete ve stres ile negatif ilişkili olduğunu göstermiştir. Sonrasında üç ruh sağlığı göstergesi için de hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Gelir düzeyi, öznel ekonomik düzey, genel sağlık durumu, doğum yılı ve cinsiyet kontrol değişkeni olarak modele girilmiştir. Sonuçlar mahallede algılanan sosyal uyumun depresyonu ($\beta = -.11$) ve anksiyeteyi ($\beta = -.08$) anlamlı bir şekilde yordadığını göstermiştir ($p < .05$).

Tartışma: Bu çalışmanın bulguları, sosyal faktörlerin bireyin ruh sağlığı üzerindeki rolüne dair literatüre katkı sağlarken, daha geniş kapsamlı toplumsal müdahalelerin önemine de vurgulamaktadır. Bu bağlamda, bireysel müdahalelerin yanı sıra mahalle ve çevre odaklı sosyal faktörlerin de dikkate alınması, bireyleri depresyon ve anksiyeteye karşı korumada yardımcı olabilir.

Anahtar Kelimeler: mahalle algısı, depresyon, anksiyete, toplum ruh sağlığı

Tarihsel Travmanın Kuşaklararası Aktarımı- Mekanizmaları, Risk Ve Koruyucu Faktörleri

Sistematik Bir Derleme

Ezgi Yıldız¹, Rümeysa Günay Öge¹, Prof.Dr. Müjgan İnözü¹,

¹ Hacettepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

Giriş: Kuşaklararası travma, travmatik tepkilerin çeşitli yollarla nesilden nesile aktarılmasını ifade eder. Bu sistematik derlemenin amacı, tarihsel travmaların aktarımında rol oynayan risk ve koruyucu faktörlere ilişkin çalışmaları derlemek ve aktarım mekanizmalarına ilişkin genel ve daha derin bir bakış açısı sağlamaktır.

Yöntem: PRISMA yönergeleri takip edilerek ve Web of Science, ScienceDirect, Scopus ve PubMed gibi veri tabanları kullanılarak, detaylı inceleme amacıyla on iki çalışma seçilmiştir.

Sonuçlar: İki tür ana tarihsel travma bulunmuştur: soykırım ve zorunlu göç travması. Belirlenen ana risk faktörleri, rol değiştirici ebeveynlik, işlevsiz ebeveynlik davranışları, sert ebeveynlik, aile işlev bozukluğu, çocuk ve ebeveyn arasındaki iletişimsizlik, benlik farklılaşması ve aile katılımı gibi ailesel faktörlerdir. Koruyucu faktörler arasında ise sosyal destek, çocuğun yüksek benlik saygısı, akran ilişkileri, göç sonrası yerleşilen ülkeye başarılı entegrasyon ve annenin travmatik tepkilerinin şiddeti gibi çeşitli değişkenler bulunmuştur.

Tartışma: Bulgular, aktarım mekanizmalarının nasıl gerçekleştiğine dair bir çok teoriyi ve özellikle ailesel değişkenler, işlevsiz ebeveynlik tutumlarının veya ailenin bazı patolojik davranışlarının çocuklar tarafından öğrenildiğini ifade eden aile sistemleri travma aktarımı teorisini desteklemiştir. Bu derleme, tarihsel travmaların kuşaklar arası etkisini azaltmak ve bulgulara göre toplumsal ve bireysel dayanıklılığı artıracak müdahaleler geliştirmek için daha kapsamlı ve nedensel çalışmalara yönelik bir çağrı niteliğindedir. Risk faktörlerinin belirlenerek bunlara yönelik önleyici müdahale çalışmalarının yapılması, tam olarak nereye müdahale edileceğinin bilinmesi ve koruyucu faktörlerin güçlendirilmesi, bu tür travmatik deneyimler yaşayan aileler için büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: tarihsel travma, kuşaklararası aktarım, risk faktörleri, koruyucu faktörler

6 Şubat Depremlerini Sosyal Medya Aracılığıyla Gözlemleyen Genç Erişkinlerde Risk Faktörlerinin ve Koruyucu Faktörlerin İncelenmesi

Zehra Sena Giray¹, Dr. Talat Demirsöz²,

¹ Hacettepe Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

² Hacettepe Üniversitesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Amaç: Literatürde cinsiyet, geçmiş psikiyatrik öykü, geçmiş travma yaşantısı travmatik stres için risk faktörleri olarak belirtilmektedir. 6 Şubat'ta ülkemizde yaşanan afetin büyüklüğü göz önünde bulundurulduğunda toplumda depremi doğrudan yaşamayan kişilerde de depremin travmatik etkilerinin ne olduğu ve bu etkilerin ikincil travmatik stres (İTS) belirtileri ile ilişkili olabilecek değişkenlerden olan çeşitli farkındalık alt boyutlarıyla ilişkisinin anlaşılmasının risk ve koruyucu faktörler bağlamında katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Yöntem: Araştırmada Demografik Bilgi Formu, Kısa Belirti Ölçeği-25(KBÖ-25), Çok Boyutlu Ölüm Farkındalığı Ölçeği (ÇBÖFÖ), Sosyal Medya Kullanıcıları İçin İkincil Travmatik Stres Ölçeği(SMİTSÖ), Beş Faktörlü Bilgece Farkındalık Ölçeği-Kısa Formu(BFBFÖ-KF) kullanılmıştır. Çalışma 18-26 yaş aralığındaki 80 kadın, 15 erkek ve 1 cinsiyet belirtmek istemeyen 96 kişiyle yürütülmüştür. İTS belirtileri ile istatistiksel olarak anlamlı korelasyonel ilişkiler gösteren bağımsız değişkenler belirlenmiştir. Değişkenler arası ilişkileri incelemek amacıyla Pearson Korelasyon Katsayısı Analizi yürütülmüştür. Ardından, yaş, cinsiyet, geçmiş travmatik yaşantı ve genel psikiyatrik semptomatoloji ilk basamakta analize dahil edilmiş, ikinci basamakta bilinçli farkındalık, ölüm farkındalığı alt boyutları analize dahil edilerek İTS belirtilerini yordayıp yordamadıkları Hiyerarşik Regresyon Analizi ile incelenmiştir.

Bulgular: Analiz sonuçlarına göre kadın olmak ($\beta=-0.23$, $p=.012$), daha yüksek psikiyatrik semptomatoloji ($\beta=0.43$, $p<.001$), travmatik yaşantı geçmişi ($\beta=0.24$, $p=.005$), ölüm farkındalığı alt boyutlarından daha yüksek düzeyde miras ($\beta=0.17$, $p=.044$), ölüm korkusu ($\beta=0.31$, $p<.001$) daha yüksek düzeyde İTS düzeyi ile ilişkili bulunurken; bilinçli farkındalık alt boyutlarından daha yüksek düzeyde yargılamadan gözleme izleme ($\beta=-0.23$, $p=.013$), daha düşük İTS düzeyi ile ilişkili bulunmuştur.

Tartışma: Araştırma bulgularına göre, kadın olmak, psikiyatrik semptomatoloji, travmatik yaşantı geçmişi, ölüm korkusu ve öldükten sonra iz bırakma isteğinin ikincil travmatik stres için risk faktörü, yargılamadan gözleme izlemenin ise koruyucu faktörler olabileceği düşünülmektedir. Bilinçli farkındalığın bu koruyucu etkisinin literatür bulgularıyla tutarlı olduğu görülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda, bahsi geçen farkındalık alanlarının İTS belirtilerine duyarlı kişiler ile çalışılırken ruh sağlığı çalışanlarının uygulamalarında yer bulmasının önemli olabileceği düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: ikincil travmatik stres, bilinçli farkındalık, ölüm farkındalığı

TED ÜNİVERSİTESİ

1.TOPLUMSAL KLİNİK PSİKOLOJİ SEMPOZYUMU

**26-27 EKİM 2024
ANKARA**

